

5.5.2. Občanská výchova

Charakteristika vyučovacího předmětu

Časové, organizační a obsahové vymezení předmětu

Vyučovací předmět občanská výchova se vyučuje ve všech ročnících II. stupně v rozsahu jedné hodiny týdně.

Učivo občanské výchovy navazuje na prvouku a vlastivědu, oba předměty jsou realizované na I. stupni. Výuka probíhá převážně ve třídách, někdy je možné využít počítačovou učebnu, učebnu s interaktivní tabulí a připojením na internet, popř. učebnu v přírodě, některé aktivity lze uskutečnit i v otevřeném venkovním prostoru, dále jsou do výuky začleněny krátkodobé projekty.

Občanská výchova je specifickou již tím, že v sobě integruje celou řadu PT, a tak klade důraz zejména na rozvoj žáků v rovině postojů a hodnot, jejich orientaci v sociální realitě začleňování žáků do různých společenských vztahů a vazeb. Seznamuje žáky se vztahy v rodině a širších společenstvích, s hospodářským životem a rozvíjí jejich orientaci ve světě financí. Dále si klade za cíl přiblížit žákům úkoly důležitých politických institucí a orgánů, včetně činnosti armády, a ukázat možné způsoby zapojení jednotlivců do občanského života. Dále rozvíjí občanské a právní vědomí žáků, posiluje smysl pro odpovědnost a motivuje žáky k aktivní účasti na životě demokratické společnosti. Proto je v tomto předmětu obzvláště důležité volit metody a formy, jež dané hodnoty a postoje vhodně podpoří.

Vzdělávací obsah předmětu občanská výchova je rozčleněn do několika okruhů, které spolu souvisí a vzájemně se prolínají:

1. Člověk ve společnosti*
2. Člověk jako jedinec**
3. Člověk, stát a hospodářství
4. Člověk, stát a právo***
5. Mezinárodní vztahy, globální svět****

* Část tohoto tematického okruhu je probírána v samostatném bloku osobnostní a sociální výchovy zařazeného do předmětu svět práce, některé výstupy jsou naplňovány v dalších předmětech (tematicky: naše obec a náš region – zeměpis; kulturní památky – umění a kultura; naše vlast – zeměpis, dějepis, umění a kultura; vandalismus, nepřijatelné formy chování – zdravý životní styl; mediální informace – informatika).

** Tento okruh je uceleně realizován v samostatné části věnované osobnostní a sociální výchově v rámci předmětu svět práce, některé výstupy jsou realizovány v etické/náboženské výchově.

*** Část problematiky občanskoprávních a pracovněprávních vztahů je převedena do vzdělávacího obsahu předmětu svět práce.

**** Část okruhu Mezinárodní vztahy, globální svět je převedena do zeměpisu.

Provázanost s ostatními předměty

Vyučovací předmět je úzce spjat s dějepisem (klasifikace a charakteristika jednotlivých kulturních a historických etap, dějinný vývoj jednotlivých forem a typů států), uměním a kulturou (kulturní epochy), informatikou (práce s různým druhem informací, zaměřením se na vztah medií a etiky, politiky a zábavy, práce s počítačem), českým jazykem (mateřský jazyk, cizojazyčná literatura, slovesnost některých národnostních menšin u nás), zeměpisem (globální problémy, formy států), zdravým životním stylem (režim dne a volný čas).

Klíčové kompetence, výchovné a vzdělávací strategie v občanské výchově

Klíčová kompetence žáka	Činnost učitele
kompetence k učení	
plánuje své učení	na začátku roku seznámí žáky s přehledem učiva a výstupů
vyhledává a třídí informace	používá metody zaměřené na čtení s porozuměním
používá správnou terminologii zejména v oblasti práva	dbá na užívání správné terminologie
pracuje s různými učebními pomůckami (slovníky, encyklopedie, audiovizuální technika)	umožňuje žákům pracovat s různými učebními pomůckami (slovníky, encyklopedie, audiovizuální technika), v hodinách používá různé pomůcky; zadává úkoly, pro jejichž řešení je nutná práce s jinými zdroji, než je učebnice

pracuje s různými informačními zdroji a s různými druhy textů	předkládá žákům materiály různého původu (tisk, internet, knihy apod.), různého stylu (literatura faktu, publicistické žánry apod.)
shrne poznatky a učí ostatní	zařazuje metody podporující učení ve dvojici či ve skupině
zhodnotí svůj dosažený pokrok	poskytuje žákům účinnou zpětnou vazbu, vede si záznamy o práci žáků
dále se vzdělává	motivuje žáky k dalšímu vzdělávání podporou dobrovolných aktivit žáků v rámci předmětu
kompetence k řešení problémů	
využívá vlastních zkušeností při řešení úkolů v modelových situacích	předkládá žákům problémové úkoly z reálného života
hledá neobvyklá řešení	zařazuje tvůrčí úkoly (které nemají jedno správné řešení)
spojuje společenské problémů s jejich historickými souvislostmi	zasazuje případové studie do historického kontextu
posuzuje řešení z různých hledisek a pozic	zařazuje rolové hry
kompetence komunikativní	
správně formuluje i vnímá obsah sdělení	zadáva práce a úkoly, při nichž žáci formulují obsah, stupeň porozumění obsahu ověřuje vhodně volenými otázkami
naslouchá a zapojuje se do diskuze	zapojuje žáky formou diskuze, hraní rolí
souvisle a výstižně formuluje vlastní názor	zařazuje různé formy diskuze, poskytuje žákům prostor pro ústní i písemnou prezentaci zadaných úkolů; sleduje logickou návaznost sdělovaných informací
dokáže vyslechnout odlišné názory	svým příkladem vede žáky ke správnému naslouchání druhým
kompetence sociální a personální	
spolupracuje ve skupině i ve dvojici	umožňuje žákům, aby pracovali ve skupinách či ve dvojicích, uplatňuje prvky kooperativního učení
vzájemně naslouchá druhým	zařazuje cvičení komunikační techniky
respektuje odlišné pracovní tempo spolužáků	přizpůsobuje výuku individuálním potřebám a schopnostem žáků, zařazuje individualizované úkoly s různým stupněm náročnosti
dodržuje pravidla slušného chování	dbá na dodržování pravidel slušného chování
vcítí se do situace jiných lidí	umožňuje žákům, aby mohli jednat v roli, zařazuje dramatizace, používá případové studie vycházející z reality
kompetence občanské	
vhodně komunikuje s úřady a ostatními institucemi	užívá simulace různých situací, používá ve výuce reálně existující úřední formuláře
zajímá se o občanské dění v Brně	čerpá z reálných situací v regionu
zaujímá tolerantní postoj k menšinám	seznamuje žáky s různými menšinami a jejich problémy formou interaktivních her
chová se odpovědně	předkládá aktivity, při nichž si žáci uvědomují spojení mezi svým jednáním a globálními problémy

dodržuje právní normy	seznamuje žáky se základními právními normami v ČR
účastní se politického života	pracuje s pozitivními příklady občanské angažovanosti
kompetence pracovní	
zodpovědně plní své povinnosti (vypracovává domácí úlohy, připravuje se na výuku, plní zadané úkoly)	důsledně vyžaduje plnění zadaných úkolů a dodržování termínů, zadává jasné pokyny, zadává projektové práce
vede si portfolio	vytvoří koncepci portfolio a zajistí dostatek vhodných materiálů pro portfolio
dodržuje dohodnutá pravidla	na začátku školního roku společně s žáky vytvoří pravidla a dbá na jejich dodržování v průběhu roku
používá různé informační zdroje jako prostředky samostudia	umožňuje používání různých informačních zdrojů, vyžaduje uvedení zdrojů, se kterými žáci pracovali
samostatně pracuje	zařazuje samostatné úkoly
rozvíjí své podnikatelského myšlení	předkládá úkoly podporující finanční gramotnost
kompetence digitální	
pracuje s internetovým obsahem, učí se vyhodnocovat relevanci nalezených informací a porovnávat jejich zdroje	podporuje žáky ve vyhledávání relevantních informací, rozvíjí jejich schopnost analyzovat a kriticky zhodnocovat digitální obsahy z hlediska zdrojů, manipulativních technik a kvality informací
učí se vytvářet prezentace a jiné výstupy	pomáhá žákům rozpoznávat manipulativní techniky a nevhodné mediální obsahy, učí žáky je kriticky hodnotit a vhodně na ně reagovat; klade důraz na respektování a dodržování etikety při interakci v digitálním prostředí
pracuje s elektronickými materiály, využívá moderní technologie, vyhledává na internetu, pracuje s informacemi a chápe význam digitálních technologií pro lidskou společnost	vysvětluje žákům principy bezpečnosti při ochraně soukromí vlastního i ostatních; orientuje se v základech finanční gramotnosti

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

roč.	tematický okruh	dílčí očekávaný výstup	učivo	PT
6.	Člověk ve společnosti	seznámí se s nejdůležitějšími svátky slavenými během celého roku; seznámí se s některými svátky jiných národů, respektuje kulturní odlišnosti	svátky v roce (státní svátky, významné dny, národní svátky)	multi 1
6.	Člověk ve společnosti	uvědomuje si důležitost zachování kulturních tradic (v rodině, národě)	svátky a tradice	
6.	Člověk ve společnosti	charakterizuje kulturu některých národnostních menšin na našem území; zaujímá tolerantní postoj k příslušníkům jiných národů a k příslušníkům národnostních menšin na našem území •	národnostní menšiny •	glob 1 multi 3
6.	Člověk ve společnosti	přiměřeně uplatňuje svá práva a povinnosti ve školním prostředí, zdůvodní důležitost spolupráce ve školním prostředí; uvědomuje si význam celoživotního vzdělávání	život ve škole, práva a povinnosti žáků, naše činnost a pravidla, škola pro život	demo 1
6.	Člověk, stát a právo	přiměřeně uplatňuje práva a povinnosti dítěte; odůvodní užívání práv a povinností dítěte na základě práce s příslušnými dokumenty týkající se dětských práv; navrhne řešení vedoucí k podpoře a zajištění práv dětí	dětská práva, ochrana dětí, porušování dětských práv, šikana	demo 2
6.	Člověk ve společnosti	vcítí se do situace hendikepovaných lidí	hendikepy	multi 3
6.	Člověk ve společnosti	orientuje se v základních příbuzenských vztazích a slovně je vyjádří; respektuje povinnosti a práva rodičů a dětí, posoudí důležitost spolupráce v rodině	rodina a rodinné vztahy	
6.	Člověk ve společnosti	rozliší správné a nesprávné využití volného času, rozvrhne si činnosti během dne; zhodnotí nabídku kulturních institucí a vybere si z nabídek místních kulturních institucí dle svého zájmu	volný čas a kulturní život – rozmanitost kultury, tradice a instituce	osob 4
6.	Člověk ve společnosti	zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje	ochrana památek a přírodních objektů	
6.	Člověk ve společnosti	uvědomuje si důležitost vlastenectví a zachování kulturních památek a význam místních (nejen historických) osobností pro utváření společenských hodnot	naše vlast, vlastenectví, regiony, jejich památky a významné osobnosti	

6.	Člověk, stát a právo	vymezí pojem stát, odliší pojem stát od pojmu národ; popíše a objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání	stát, státní symboly	demo 2
7.	Člověk ve společnosti	vcítí se do situace lidí lišících se od většinové společnosti nebo lidí sociálně vyloučených, respektuje kulturní, etnické a jiné odlišnosti •; uvědomí si nebezpečí rasismu a neonacismu, odliší projevy vlastenectví od projevů nacionalismu , vysvětlí potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti a odlišné názory, způsoby chování a myšlení, zaujímá tolerantní postoje k menšinám	rozdíly mezi lidmi • , rovnost a nerovnost	multi 3 osob 7
7.	Člověk, stát a právo	uvede základní dokumenty týkající se ochrany lidských práv, vyjmenuje některá základní práva a svobody, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod	lidská práva v dokumentech	
7.	Člověk, stát a právo	zaujme stanovisko k porušování lidských práv v některých částech světa (v současnosti i v minulosti)	lidská práva , porušování, diskriminace	multi 5
7.	Člověk ve společnosti	vhodnou formou prosazuje svá práva i práva jiných	lidská práva	osob 7
7.	Člověk ve společnosti	uvede příklady genderové nerovnosti, popíše dopad genderových stereotypů	rovné postavení mužů a žen	
7.	Člověk ve společnosti	posoudí vliv masmédií na život člověka, kriticky přistupuje k mediálním informacím, uvede klady a zápory masové komunikace	média	medi 5
7.	Člověk ve společnosti	objasní, jaké mohou být příčiny zkreslení informací mezi vysílatelem a příjemcem , vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování obyvatel	média	medi 2
7.	Člověk, stát a právo	rozlišuje, porovnává základní typy a formy států a jejich znaky; srovná základní principy totalitního a demokratického státu, monarchie a republiky; posoudí vliv typu státního zřízení na chod a fungování celého státu a na život občanů; objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů	typy a formy států , znaky demokracie a řízení státu	demo 3
7.	Člověk, stát a právo	respektuje práva a povinnosti občanů v demokratické společnosti	typy a formy států	demo 4
7.	Člověk, stát a právo	objasní možnosti získání státního občanství České republiky	státní občanství České republiky	
7.	Člověk, stát a právo	charakterizuje alespoň jednu diktaturu současnosti a jednu diktaturu minulosti	typy a formy států	demo 4
7.	Člověk, stát a právo	rozumí povinnostem občana oří zajišťování obrany státu	obrana státu	

7.	Člověk, stát a hospodářství	dodržuje zásady hospodárnosti a vyhýbá se možným rizikům v hospodaření s majetkem a penězi; rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví včetně duševního, a způsoby jejich ochrany, uvede možnosti získávání a uchovávání majetku	majetek, peníze, vlastnictví – hmotné a duševní, hospodaření s ním	
8.	Člověk ve společnosti	posoudí vztah médií a politiky, srovná, jak prezentují jednu politickou zprávu různé deníky	média a politika	medi 5
8.	Člověk ve společnosti	vysvětlí základní principy novinářské etiky, rozliší hlavní aspekty etické/neetické reklamy, objasní, jak se neetické reklamě bránit	média a etika	medi 1
8.	Člověk ve společnosti	specifikuje různé formy účasti občanů na životě ve společnosti, posoudí důležitost jejich vzájemné spolupráce	společnost	demo 3
8.	Člověk, stát a hospodářství	objasní, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje; uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané	rozpočet státu, význam daní	
8.	Člověk, stát a hospodářství	vysvětlí a rozliší úlohu výroby, obchodu a služeb a uvede příklady spolupráce	výroba, obchod, služby - funkce	
8.	Člověk, stát a právo	uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obce, objasní výhody zapojení se do života v obci, kraji a státu	státní správa, samospráva, orgány a instituce	demo 1
8.	Člověk a společnost	uvědomuje si důležitost zachování kulturních památek a tradic a význam osobností pro utváření společenských hodnot	naš kraj a obec – památky, osobnosti, tradice	
8.	Člověk, stát a právo	vymezí oblast působnosti jednotlivých složek státní moci České republiky i jejich orgánů a institucí, uvede nejdůležitější představitele těchto složek v České republice; vysvětlí principy fungování České republiky na základě ústavního pořádku	státní moc České republiky, orgány a instituce, Ústava ČR	demo 4
8.	Člověk, stát a právo	orientuje se v systému voleb v ČR; charakterizuje politické spektrum v ČR, vyjmenuje některé politické strany, vymezí obecné rozdíly mezi pravicí a levicí, vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou volební výsledky ovlivnit každodenní život občanů	volby v ČR, politické strany, politický pluralismus, význam a dialog	demo 3
8.	Člověk, stát a právo	orientuje se v systému českého soudnictví a v systému právního řádu České republiky	soudy a právní řád České republiky – význam, funkce	demo 2

8.	Člověk, stát a právo	rozliší a porovná úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů	orgány právní ochrany občanů	
8.	Člověk, stát a právo	provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy	právní norma, předpis, dokumenty, smlouvy	
8.	Člověk, stát a právo	uvede základní práva a povinnosti vyplývající z některých smluvních vztahů a z občanství České republiky (příp. EU); rozpozná protiprávní jednání, odliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady , objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství	právo v každodenním životě – právní vztahy a jejich závazky (např. pracovní poměr, manželství)	demo 2
8.	Člověk, stát a právo	přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí	základní práva spotřebitele	
8.	Člověk, stát a právo	dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování; uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy a způsoby řešení jejich porušování – osobní přeprava, koupě, oprava či pronájem věci	druhy protiprávního chování, porušování předpisů na silnici a práv k duševnímu vlastnictví	
8.	Člověk, stát a právo	diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání	korupce a trestní postižitelnost	
8.	Člověk, stát a právo	vyřídí běžné formality na úřadech	styk s úřady	demo 1
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	chápe vzájemnou závislost a propojenost různých oblastí světa; posoudí vliv globálních problémů světa na svůj život a obráceně	propojenost světa , klady a zápory	glob 1
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	seznámí se s některými globálními problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a objasní jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva ; vysvětlí souvislosti globálních a lokálních problémů, uvede příklady na lokální úrovni – v obci a regionu	globální problémy a projevy globalizace ve světě a v ČR	glob 2
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	posoudí následky válečných konfliktů pro civilní obyvatelstvo, popíše výhody spolupráce mezi státy, zajišťování obrany státu a účasti v zahraničních misích; objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru	válka a obrana státu, možnosti řešení	
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	uvede příklady mezinárodního terorismu, zaujme vlastní postoj k potírání terorismu	terorismus	

9.	Člověk ve společnosti	orientuje se v pojmech týkajících se extrémistických hnutí; vysvětlí, co může vést mladé lidi k sympatizování s extrémismem; rozpozná netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti	extrémismus	multi 3
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	srovná různou životní úroveň lidí na světě, seznámí se s životem lidí v rozvinutých i rozvojových zemích, porovná své životní podmínky s podmínkami v některých jiných státech světa; vysvětlí pojem chudoba	životní úroveň	glob 1
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	uvede příklady významných mezinárodních organizací a společenství, se kterými má ČR vztah, posoudí jejich význam ve světovém dění	mezinárodní spolupráce – výhody, organizace – Rada Evropy, NATO, OSN aj.	
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	vyjmenuje některé Rozvojové cíle tisíciletí, vysvětlí rozdíl mezi rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí; uvede příklady rozvojové spolupráce, zamýšlí se nad jejím pozitivním i negativním dopadem	rozvojová spolupráce	
9.	Člověk a společnost	vcítí se do situace lidí v nouzi a navrhne řešení jejich situace	lidé v nouzi	
9.	Člověk a společnost	má přehled o činnosti některých humanitárních organizací v ČR; zhodnotí a na příkladech uvede význam solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti pomoci lidem v nouzi a jak pomoci v situacích ohrožení a obrany státu	solidarita a pomoc lidem	
9.	Mezinárodní vztahy, globální svět	popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU a možnosti jejich uplatňování	Evropská unie a ČR – podstata, význam, výhody	
9.	Člověk, stát a hospodářství	na příkladech ukáže různé možnosti hotovostního a bezhotovostního placení, uvede příklady použití debetní a deficitní karty, vysvětlí jejich rozdíl a omezení	funkce a podoby peněz, formy placení	
9.	Člověk, stát a hospodářství	sestaví jednoduchý rozpočet domácnosti včetně příjmů a výdajů, rozliší pravidelné a jednorázové příjmy a výdaje, objasní princip vyrovnaného, schodkového a přebytkového rozpočtu	rozpočet domácnosti, typy rozpočtu	
9.	Člověk, stát a hospodářství	zváží nezbytnost jednotlivých výdajů v domácím hospodaření, uvede a porovná možnosti nakládání s volnými prostředky a způsoby krytí deficitu	úspory, investice, půjčky (úvěry, leasing, splátkový prodej)	
9.	Člověk, stát a hospodářství	vysvětlí funkci banky a její nabízené služby, vysvětlí význam placeného a přijatého úroku, uvede nejčastější druhy pojištění a navrhne možnosti jeho využití	banky a jejich služby – činnost, úročení, pojištění, produkty	

9.	Člověk, stát a hospodářství	vysvětlí podstatu fungování trhu na příkladu chování kupujících a prodávajících, objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny, na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH, popíše vliv inflace na hodnotu peněz	tržní hospodářství – trh a jeho podstata, nabídka, poptávka, tvorba ceny, inflace, právní formy podnikání	
----	-----------------------------	--	---	--

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu; minimální požadovaná úroveň

Vyučovací předmět občanská výchova se vyučuje ve všech ročnících II. stupně v rozsahu jedné hodiny týdně.

roč.	tematický okruh	dílčí očekávaný výstup žák	učivo	PT
6.	Člověk ve společnosti	seznámí se s nejdůležitějšími svátky slavenými během celého roku; seznámí se s některými svátky jiných národů, respektuje kulturní odlišnosti	svátky v roce (státní svátky, významné dny, národní svátky)	multi 1
6.	Člověk ve společnosti	uvědomuje si důležitost zachování kulturních tradic (v rodině, národě); seznámí se s pojmem vlast	svátky a tradice; vlast	
6.	Člověk ve společnosti	má povědomí o kultuře některých národnostních menšin na našem území; zaujímá tolerantní postoj k příslušníkům jiných národů a k příslušníkům národnostních menšin na našem území •	národnostní menšiny •	multi 3
6.	Člověk ve společnosti	přiměřeně uplatňuje svá práva a povinnosti ve školním prostředí, uvědomuje si důležitost spolupráce ve školním prostředí, podílí se na tvorbě třídních pravidel •	život ve škole, práva a povinnosti žáků •	demo 1 osob 6
6.	Člověk ve společnosti	projevuje patřičnou úctu k ostatním lidem; dokáže odmítnout nevhodné nabídky (drogy, aktivy, alkohol, cigarety)	úcta k člověku	
6.	Člověk ve společnosti	zná adresu bydliště a školy; umí charakterizovat své bydliště (typ zástavby, městská část, občanská vybavenost, poloha, dopravní obslužnost)	název a adresa školy	
6.	Člověk ve společnosti	zná dostatečně okolí školy a umět se v něm bezpečně pohybovat; zná zajímavosti v okolí školy	významná místa v našem okolí; zajímavosti v okolí naší školy	
6.	Člověk ve společnosti	zná a zvládá zásady společenského chování (škola, MHD, lékař, obchod, kino, divadlo); zvládá komunikaci na základní společenské úrovni, respektuje mravní principy a pravidla společenského soužití, uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikaci v různých životních situacích a rozlišuje projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem	základní pravidla společenského chování; komunikace, pravidla dialogu	
6.	Člověk ve společnosti	váží si sebe i ostatních; orientuje se v základních příbuzenských; respektuje povinnosti a práva rodičů a dětí, vnímá důležitost spolupráce v rodině	rodina a rodinné vztahy	
6.	Péče o občana	rozliší správné a nesprávné využití volného času, rozvrhnout si činnosti během dne; vybere si z nabídek místních kulturních institucí dle svého zájmu	volný čas	osob 3, 11

6.	Péče o občana	má přehled o náročnosti a potřebách jednotlivých volnočasových aktivit (oblečení, náradí, nástroje,...)	volnočasové aktivity	osob 4
6.	Péče o občana	zná základní zásady chování v klubech, oddílech, kroužcích (dochvilnost, vytrvalost, podávat co nejlepší výkon, kterého jsem schopen, pravidla)	zásady chování v klubech	
6.	Péče o občana	umí se zapojit do jednoduché společenské hry	společenské hry	
6.	Péče o občana	dodržuje zásady bezpečného chování na komunikacích	zásady bezpečného pohybu po komunikacích; chodec, cyklista	
6.	Péče o občana	ví, jak předcházet rizikům; umí správně reagovat na vzniklou kritickou situaci (úraz, požár,...)	zásady bezpečného chování; prevence úrazů	
6.	Péče o občana	orientuje se ve struktuře základního školství; uvědomuje si význam vzdělání pro svoji budoucnost	struktura základního školství MŠ, ZŠ, ŠD, ŠJ	
6.	Péče o občana	má představu o průběhu návštěvy ve specializovaných ambulancích (ORL, rentgen, ultrazvuk, zubní ordinace, laboratoř, očkování); ví, jak se má chovat ve zdravotnických zařízeních	zdravotnictví – dětský lékař, odborné ambulance, pobyt v nemocnici	
6.	Péče o občana	ví, jak se informovat o možnostech pomoci v krizových centrech (k čemu slouží,...)	krizová centra pro děti	
6.	Péče o občana	chápe potřebu správné volby povolání vzhledem ke svým schopnostem - má přehled o vhodných profesích	čím chci být	
6.	Péče o občana	zná náplň různých profesí (v hrubých obrysech)	profese	
6.	Stát a právo	rozumí pojmu stát, odliší pojem stát od pojmu národ, má základní znalosti o podstatě a fungování demokratické společnosti; zná symboly našeho státu a způsoby jejich užívání	stát, státní symboly	demo 2
7.	Člověk ve společnosti	má základní informace o sociálních, právních, ekonomických otázkách rodinného života	hospodaření rodiny	
7.	Člověk ve společnosti	rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků	rodina	osob 7
7.	Člověk ve společnosti	orientuje se v systému našeho školství	sytém školství v ČR	demo 1

7.	Člověk ve společnosti	chápe význam vzdělávání v kontextu s profesním uplatněním	význam vzdělání	
7.	Člověk ve společnosti	uvede příklady genderové nerovnosti, popíše dopad genderových stereotypů	rovné postavení mužů a žen	
7.	Člověk ve společnosti	má co nejširší informace o svém městě	město, obec, památná místa	medi 3
7.	Člověk ve společnosti	zvládá různé společenské situace, jednání na úřadu, poště, v knihovně...	jednání na úřadu, poště, v knihovně...	osob 10
7.	Člověk ve společnosti	má přehled o možnosti kulturního a sportovního vyžití ve městě	možnosti kulturního a sportovního vyžití ve městě	
7.	Člověk ve společnosti	rozpozná hodnoty přátelství, ohleduplnosti a tolerance; rozlišuje projevy nepřiměřeného chování a porušování společenských norem	vztahy a hodnoty	osob 11
7.	Člověk ve společnosti	ví o funkci církve ve společnost	církev	
7.	Stát a právo	zná a respektuje práva a povinnosti občanů v demokratické společnosti	typy a formy států	demo 2
7.	Péče o občana	má základní informace o trhu práce a sociálním zabezpečení občanů	pracovní úřady, nezaměstnanost, finanční podpora v nezaměstnanosti profese, zaměstnání	
8.	Člověk ve společnosti	má potřebné informace o sociálních otázkách rodinného života a rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků	rodina, funkce a struktura rodiny	
8.	Člověk ve společnosti	rozumí pojmům úplná a neúplná rodina, náhradní rodinná péče	rodina úplná a neúplná	
8.	Člověk ve společnosti	chápe zodpovědnost rodičů za výchovu a vzdělávání dětí	odpovědnost rodičů za výchovu dětí	
8.	Člověk ve společnosti	má základní informace o ekonomických otázkách života	hospodaření rodiny	
8.	Člověk ve společnosti	rozpozná hodnoty přátelství a vztahů mezi lidmi, je ohleduplný ke starým, nemocným a postiženým spoluobčanům	význam přátelství	osob 7, 8
8.	Člověk ve společnosti	porozumí změnám, které se dějí v souvislosti s dospíváním	dospívání	

8.	Člověk ve společnosti	chápe význam vzdělávání se	význam vzdělávání	
8.	Člověk ve společnosti	seznámí se s nebezpečím rasismu a xenofobie	rasismus a xenofobie	
8.	Člověk ve společnosti	toleruje kulturní zvláštnosti, názory a zájmy minoritních skupin ve společnosti	minority ve společnosti	multi 2
8.	Stát a právo	má základní informace o právních dokumentech občana	občanský průkaz, cestovní pas, rodný list....	demo 2
8.	Stát a právo	má základní informace o sociálním zabezpečení občanů	zdravotní a sociální pojištění; sociální zabezpečení	demo 3
8.	Stát a právo	uvědomuje si význam sociální péče o potřebné občany	orgány a instituce zdravotní a sociální péče	
8.	Stát a právo	ví, kam se v případě krizové situace obrátit o účinnou pomoc	pomáhající organizace (krizová centra)	
8.	Stát a právo	snaží se o kvalitní využívání svého volného času	nevhodné využívání volného času; kultura, sport; nebezpečí drog	osob 11
8.	Stát a právo	zná nabídku a náplň některých zájmových organizací	volnočasové aktivity – nácvik; zájmové organizace	osob 10, 11
8.	Mezinárodní vztahy	má povědomí o EU – význam, důvody vzniku, postavení České republiky v EU	členské státy EU, postavení České republiky v EU; peníze a jejich funkce- formy platby; měna v EU	demo 4
9.	Mezinárodní vztahy	uveče některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má ČR vztah a ví o výhodách spolupráce mezi státy	mezinárodní spolupráce - ekonomická, politická, bezpečnostní	glob 3
9.	Mezinárodní vztahy	ví o právech občanů České republiky v rámci EU a způsobech jejich uplatňování	práva občanů v rámci EU	demo 3, 4

9.	Mezinárodní vztahy	uvede příklady mezinárodního terorismu	mezinárodní terorismus	
9.	Mezinárodní vztahy	umí hledat informace k danému tématu v různých zdrojích (učebnice, encyklopedie, tisk, internet)	vyhledávání informací	
9.	Péče o občana	mít potřebné informace a znalosti o měně v EU a některých státech ve světě	peníze a jejich funkce – měna v EU a ostatní cizí měny	
9.	Péče o občana	je schopen sám zhodnotit své schopnosti a možnosti při volbě povolání	volba povolání	
9.	Péče o občana	má osvojeny nezbytné dovednosti potřebné k ochraně osob za mimořádných událostí	ochrana osob za mimořádných událostí	
9.	Péče o občana	uvědomuje si vliv člověka na životní prostředí a s tím související ekonomické problémy	vliv člověka na životní prostředí	enviro 3
9.	Člověk ve společnosti	kriticky přistupovat k projevům vandalismu	vandalismus	
9.	Člověk ve společnosti	je informován o principu nebezpečnosti náboženských sekt a fanatismu	náboženské sekty a jejich nebezpečnost	
9.	Stát a právo	má základní znalosti o podstatě a fungování demokratické společnosti	principy demokracie	demo 3, 4
9.	Stát a právo	zná základní práva a povinnosti občanů	práva a povinnosti občanů	demo 3, 4
9.	Stát a právo	uvědomovat si rizika porušování právních ustanovení a důsledky protiprávního jednání	právní řád; právní vztahy a z nich vyplývající závazky; soudy	demo 2
9.	Stát a právo	zvládá běžnou komunikaci s úřady	komunikace s úřady	